

۱۴۲۱۵.۷

به نام خداوند جان و خرد

با کاروان سخن

(آشنایی با دوره‌های تحول ادب پارسی
و گویندگان مشهور آن)

مجتبی عبدالمهی

انتشارات واش

سرشناسه: عبدالمهی، مجتبی- ۱۳۶۲

عنوان و نام پدیدآور: با کاروان سخن (آشنایی با دوره‌های تحول ادب

پارسی و گویندگان مشهور آن) / مجتبی عبدالمهی

مشخصات نشر: تهران: نشر واش، ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری: ۲۳۰ ص

یادداشت: کتابنامه

شابک: 978-622-6024-64-8

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: ادبیات فارسی - تاریخ و نقد

موضوع: شاعران ایرانی - سرگذشت‌نامه

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ب۲ ۴۲۴/ع PIR۳۳۷۵

رده بندی دیویی: ۸۱۰/۹

شماره کتابخانه ملی: ۵۲۹۸۲۲۶

انتشارات واش

انتشارات واش

تهران، صندوق پستی: ۱۱۴-۱۸۵، تلفن: ۸۸۸۱۳۰۵۹ و ۹۱۲۶۱۱۱۵۱۲

با کاروان سخن

(آشنایی با دوره‌های تحول ادب پارسی و گویندگان مشهور آن)

مؤلف: مجتبی عبدالمهی

طراح جلد مریم میرحسینی مطلق

لیتوگرافی صدف • چاپ‌خانه حیدری • صحافی حیدری

نوبت چاپ: نخست ۱۳۹۷ • شمارگان ۵۰۰ نسخه

قیمت ۲۲۰۰۰ تومان

شابک: 978-622-6024-64-8

© حق چاپ: ۱۳۹۷، انتشارات واش

فهرست

سر آغاز.....	۱۲
بخش یکم: گذری به شعر و ادب پارسی از آغاز تا کنون	
گذری بر شعر و ادب پارسی از آغاز تا کنون.....	۱۵
سیک‌های شعر پارسی.....	۲۰
شعر پارسی.....	۲۶
وضع عمومی زبان و ادب پارسی در سه قرن اول هجری.....	۲۶
زبان و ادب پارسی در قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم.....	۲۸
شعر پارسی در قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم.....	۲۹
ویژگی‌های شعر این دوره.....	۳۰
قالب‌ها و موضوعات شعری این دوره.....	۳۱
شاعران بزرگ این دوره.....	۳۱
زبان و ادب پارسی از میانه قرن پنجم تا اوایل قرن هفتم.....	۳۲
شعر پارسی از میانه قرن پنجم تا اوایل قرن هفتم.....	۳۲

- ۳۳.....شاعران بزرگ این دوره.....
- ۳۴.....زبان و ادب پارسی در دو قرن هفتم و هشتم.....
- ۳۵.....شعر پارسی در قرن هفتم و هشتم.....
- ۳۵.....موضوعات شعری در این دوره.....
- ۳۶.....شاعران بزرگ، پارسی‌گوی این دوره.....
- ۳۷.....زبان و ادب پارسی در اواخر قرن هشتم تا اوایل قرن دهم.....
- ۳۸.....شعر پارسی در اواخر قرن هشتم تا اوایل قرن دهم.....
- ۳۹.....قالب‌ها و موضوعات شعری رایج در این دوره.....
- ۴۰.....شاعران بزرگ این دوره.....
- ۴۰.....زبان و ادب پارسی از آغاز قرن دهم تا میانه قرن دوازدهم.....
- ۴۱.....شعر و شاعری در قرن دهم تا میانه قرن دوازدهم.....
- ۴۲.....شعر پارسی در دوره صفوی.....
- ۴۳.....موضوعات شعری در دوره صفوی.....
- ۴۴.....شاعران بزرگ این دوره.....
- ۴۵.....شعر پارسی از دوره افشاری تا قاجاری.....
- ۴۵.....شعر پارسی در دوران مشروطه.....
- ۴۶.....شعر نو پارسی و شاعران نوپرداز.....
- ۴۷.....شاعران سنت‌گرا و شعر سنتی معاصر.....

بخش دوم: شاعران بزرگ پارسی گوی و گزیده اشعار آنان

شاعران بزرگ پارسی گوی و گزیده اشعار آنان..... ۵۰

رودکی..... ۵۰

فرخی سیستانی..... ۵۲

منوچهری..... ۵۳

فردوسی..... ۵۴

ناصر خسرو..... ۶۴

باباطاهر..... ۶۵

خیام..... ۶۶

مسعود سعد..... ۶۷

سنایی..... ۶۹

نظامی گنجوی..... ۷۱

خاقانی شروانی..... ۷۴

آنوری..... ۷۶

جمال الدین اصفهانی..... ۷۸

عطار..... ۷۹

مولوی..... ۸۱

سعدی شیرازی..... ۸۵

- ۸۷.....فخرالدین عراقی
- ۸۹.....امیر خسرو دهلوی
- ۹۰.....سیف فرغانی
- ۹۲.....خواجوی کرمانی
- ۹۴.....ابن یمن فرمندی
- ۹۵.....عبید زاکانی
- ۹۶.....سلمان ساوجی
- ۹۸.....حافظ شیرازی
- ۱۰۰.....بابافغانی شیرازی
- ۱۰۱.....جامی
- ۱۰۳.....صائب تبریزی
- ۱۰۵.....بیدل دهلوی
- ۱۰۶.....وحشی بافقی
- ۱۰۸.....محتشم کاشانی
- ۱۱۰.....کَلیم کاشانی
- ۱۱۱.....فتحعلی خان صبا
- ۱۱۲.....وصال شیرازی
- ۱۱۳.....قائمی شیرازی

- ۱۱۵..... ایرج میرزا
- ۱۱۷..... فرخی یزدی
- ۱۱۹..... میرزاده عشقی
- ۱۲۱..... پروین اعتصامی
- ۱۲۳..... ملک الشعراء بهار
- ۱۲۵..... رهی مغبّر
- ۱۲۶..... حمیدی شیرازی
- ۱۳۰..... شهریار
- ۱۳۲..... خانلری
- ۱۳۶..... حسین منزوی
- ۱۳۷..... نیما یوشیج
- ۱۴۰..... سهراب سپهری
- ۱۴۲..... فروغ فرخزاد
- ۱۴۴..... احمد شاملو
- ۱۴۶..... آخوان ثالث
- ۱۴۸..... فریدون مشیری
- ۱۵۰..... سیاوش گسرای
- ۱۵۲..... قیصر امین پور

۱۵۴.....شفیعی کدکنی.....

بخش سوم: نثر پارسی از آغاز تا کنون

۱۵۶.....نثر پارسی از آغاز تا کنون.....

۱۵۶.....سبک‌های نثر پارسی.....

۱۵۹.....نثر پارسی در قرن چهارم و اوایل قرن پنجم.....

۱۵۹.....مهمترین آثار و نثر پارسی در این دوره.....

۱۶۱.....نثر پارسی از میانه قرن پنجم تا اوایل قرن هفتم.....

۱۶۲.....ویژگی‌های نثر پارسی در این دوره.....

۱۶۲.....علوم ادبی از اوایل قرن پنجم تا اوایل قرن هفتم.....

۱۶۳.....نویسندگان بزرگ این دوره.....

۱۶۳.....نثر پارسی در قرن هفتم و هشتم.....

۱۶۴.....ویژگی‌های نثر پارسی در این دوره.....

۱۶۴.....نویسندگان بزرگ این دوره.....

۱۶۵.....نثر پارسی و ویژگی‌های آن از آغاز قرن نهم تا آغاز قرن دهم.....

۱۶۶.....نویسندگان این دوره.....

۱۶۶.....نثر پارسی از قرن دهم تا میانه قرن دوازدهم.....

۱۶۷.....موضوعات نثر این دوره.....

۱۶۷.....ویژگی‌های نثر این دوره.....

- نویسندگان این دوره..... ۱۶۸
- نثر پارسی در دوره افشاریه و زندیه..... ۱۶۹
- نثر پارسی و نویسندگان دوره قاجار..... ۱۶۹
- ترجمه در دوره قاجار..... ۱۷۰
- مترجمان دوره قاجار..... ۱۷۱
- روزنامه‌نویسی و نویسندگان آن در دوره قاجار..... ۱۷۱
- نثر پارسی و ویژگی‌ها و معضلات آن در دوره معاصر..... ۱۷۲
- بخش چهارم: گزیده مرثی‌نثر پارسی**
- گزیده متون نثر پارسی..... ۱۷۵
- قابوس‌نامه..... ۱۷۵
- سیاست‌نامه..... ۱۷۷
- تاریخ بیهقی..... ۱۷۹
- کیمیای سعادت..... ۱۸۲
- کلیله و دمنه..... ۱۸۴
- مقامات حمیدی..... ۱۸۶
- چهارمقاله..... ۱۸۸
- مرزبان‌نامه..... ۱۹۰
- اخلاق ناصری..... ۱۹۲

- تاریخ جهانگشا..... ۱۹۴
- مِرصادُ العِبَاد..... ۱۹۸
- گلستان سعدی..... ۲۰۰
- مِصباحُ الهدایه..... ۲۰۲
- رسالهٔ دانش..... ۲۰۴
- امثال و جگر..... ۲۰۵
- بخش پنجم: ادبیات داستانی
- ادبیات داستانی..... ۲۰۷
- ادبیات داستانی در نثر پارسی..... ۲۰۷
- انواع نوشته‌های داستانی..... ۲۱۰
- عناصر داستان..... ۲۱۲
- نویسندگان مشهور ادبیات داستانی معاصر ایران..... ۲۱۳
- مکتب‌های ادبی..... ۲۱۴
- منابع..... ۲۲۱

سر آغاز

زبان و ادبیات و آثار ادبی بر جا مانده از پیشینیان در هر سرزمینی، شناسنامه هویت فرهنگی مردمان آن سرزمین است. در این میان، ادبیات پارسی از نظر پیشینه تاریخی و گونه‌های ادبی و همچنین از نظر شمار نویسندگان و شاعران بزرگ، یکی از کهن‌ترین و پربارترین ادبیات جهان به شمار می‌رود. از این رو، برای دانستن ارزش این سرمایه گرانبها نه از سسل‌های پیش برای ما به یادگار گذاشته شده، آشنایی با دوره‌های تحول و تکامل این پشته فرهنگی و شناخت بزرگان ادبیات در دوره‌های مختلف، بر ما ضروری و لازم است.

یکی از دشواری‌ها در تدوین این مجموعه، انتخاب شاعران و نویسندگان بزرگ هر دوره، از میان گروه بیشمار آنان، و شوارتر از آن، گزینش بخشی از متن یک کتاب یا شعری از میان چندین هزار بیت شعری است. به دلشین و روح‌نواز آنان بود. اما به ناچار و با توجه به محدودیت این مجموعه، گلچینی از گلستان ادب پارسی فراهم آوردیم و امیدواریم که این نوشتار توانسته باشد به چشم‌اندازی زیبا از گلستان زبان و ادب پارسی را پیش روی خوانندگان و دوستداران فرهنگ، و ادب ایران‌زمین فراهم آورد.

در بخش اول این نوشتار، پس از ذکر پیشینه مختصری از زبان و ادب پارسی از آغاز تا کنون، به تشریح تحولات شعر و ادب پارسی و سبک‌ها، قالب‌ها و موضوعات شعری رایج و همچنین ذکر شاعران بزرگ و مشهور هر دوره پرداخته‌ایم و در بخش دوم، به معرفی برخی از شاعران بزرگ و آثار آنها، همراه با ذکر گزیده‌هایی از بهترین اشعار آنان پرداخته‌ایم. در بخش سوم نیز سبک‌ها و تحولات نثر پارسی از آغاز تا کنون تشریح شده و نویسندگان بزرگ هر دوره را نام برده‌ایم و در بخش چهارم گزیده‌هایی از نوشته‌های آنان همراه با معرفی کوتاهی از آن اثر را به عنوان نمونه و برای آشنایی بیشتر با متون کهن پارسی آورده‌ایم. بخش پنجم و پایانی کتاب را به ادبیات داستانی و

انواع آن و نویسندگان مشهور آن در ادب پارسی و همچنین معرفی عناصر داستان و مکتب‌های ادبی اختصاص داده‌ایم، اما به دلیل محدودیت این نوشتار، از آوردن نمونه داستان یا رمان خودداری کرده‌ایم.

هدف اصلی از نوشتن این کتاب، آشنایی دانشجویان رشته‌های غیر از ادبیات پارسی با تحولات زبان و ادب پارسی و شاعران و نویسندگان بزرگ و سروده‌ها و نوشته‌های آنان در دوره‌های مختلف بوده است و امیدوارم که این نوشته توانسته باشد چشم‌اندازی زیبا از داستان زبان و ادب پارسی ایران‌زمین را پیش روی خوانندگان و دوستداران فرهنگ و ادب پارسی فراهم آورد. اما به حکم آن که «قبا گر حریر است و گر پرنیان» به ناچار خشوش به در میان، این نوشتار نیز خالی از کاستی و ایراد نیست. از این‌رو، از استادان و سروران گرامی خواهشمندم که کاستی‌های آن را گوشزد نمایند، تا پیشنهادات آنان در چاپ‌های دیگر اعمال شود.

در پایان از همه استادان و دوستان بزرگداری که بنده را در راه گردآوردن این مجموعه راهنمایی کرده و از نظرات و پیشنهادات خود بهره‌مند ساخته‌اند، سپاسگزارم.

«مجتبی عبدالحی، خرداد ۱۳۹۷»